

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE AŞKA İLİŞKİN TUTUMLAR, KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE BAĞLANMA STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

THE EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP OF UNIVERSITY STUDENTS BETWEEN ATTITUDES TOWARDS LOVE, PERSONALITY TRAITS, ATTACHMENT STYLES

Ferda Şule Kaya^a
Gizem Karahasanoğlu^b

ÖZ

Bu çalışma bireylerin; romantik ilişki, kişilik özellikleri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çalışmaya, 119'u kadın, 116'sı erkek toplam 235 üniversite öğrencisi katılmıştır ve katılımcılara, Kişisel Bilgi Formu, Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği (LAS), Beş Faktör Kişilik Envanteri (NEO-PI-R) ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) uygulanmıştır. Araştırma verileri kadın-erkek ve ilişkisi olanlar-ilişkisi olmayanlar üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışma verileri için t test ve korelasyon analizleri yapılmıştır. Elde edilen bulgular; tutkulu aşkın duygusal dengesizlik ve kayıtsız bağlanma ile arasında negatif ilişki bulunurken; sahiplenici aşk ile duygusal dengesizlik ve saplantılı bağlanma arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Uyumlu kişilik ile oyun gibi aşk ile arasında negatif bir ilişki görülürken; mantıklı aşk ve arkadaşça aşk arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ancak arkadaşça aşkın duygusal dengesizlik ve kayıtsız bağlanma ile arasındaki ilişki negatiftir. Mantıklı aşkın sorumluluk alt boyutuyla arasındaki ilişki pozitif olurken, duygusal dengesizlik ile arasındaki ilişki negatiftir. Özgeci aşkın hiçbir kişilik ve bağlanma boyutlarıyla anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır. Kadın katılımcılar duygusal dengesizlik ve kayıtsız bağlanma da, erkek katılımcılar ise oyun gibi aşk ve özgeci aşkta yüksek puan almıştır. İlişkisi olan katılımcılar tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve özgeci aşk boyutlarında anlamlı ölçüde yüksek puanlar almıştır.

Anahtar kelimeler: romantik ilişki türleri, kişilik özellikleri, bağlanma türler, toplumsal cinsiyet, aşka ilişkin tutumlar,

ABSTRACT

This study was to examine love attitudes, personality traits and adult attachment styles of people. In order to fulfill this purpose attend total 235 college students (119 female and 116 them male). In order to collect data from participants Personal Information Form, Love Attitude Scale (LAS), Big Five Personality Inventory (NEO - PI - R) and Experiences in Close Relationships Scale II (ESC-II) were used. The study, t test and correlation analyses were done. According the correlation analyses, EROS is negatively correlated with neuroticism and avoidant attachment, whereas MANIA is positively correlated with neuroticism and preoccupied attachment dimensions. Personality trait of agreeableness is negatively correlated to LUDUS, it is positively correlated to PRAGMA and STORGE. However, STORGE has a negative correlation with neuroticism and avoidant attachment. The correlation between PRAGMA and conscientiousness is positive, while the correlation between PRAGMA and neuroticism is negative. AGAPE has no significant correlational relationship with any personal traits or attachment styles. Women had higher scores than men in neuroticism and avoidant attachment subdimensions. Men had higher scores than women in LUDUS and AGAPE. The participants are in a relationship had significantly higher scores than the others who are not in a relationship at LUDUS, STORGE and AGAPE.

a Dr. Öğretim Üyesi. Demiroğlu Bilim Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü. kaya.s2565@gmail.com Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-8415-8002>

b Uzman Psikolog. gizem.karahasanoglu@gmail.com Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-6406-9571>

Keywords: Love attitudes, personality traits, attachment styles, gender, love attitude

GİRİŞ

Bu çalışma; üniversite öğrencilerinin romantik ilişkiye bakış açıları ve bu durumun kişilik özellikleri ve bağlanma türleri ile ilişkisini incelemektedir. Çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin romantik ilişki nasıl tanımladıkları, bu konuda kadın veya erkek olarak bakış açısı farklılığı olup olmadığını araştırmaktır. Ayrıca kendisini bir ilişki içinde gören ve bir ilişkisi olmadığını ifade edenlerin bulgularını karşılaştırmaktır. Çalışmada kişilik özelliklerinin anlaşılması için, beş faktör kişilik kuramı kullanılmıştır. Beş faktör kişilik kuramı; dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal denge ve yeniliklere açıklık alt boyutlarından oluşmaktadır. Sonuç olarak, bu çalışmanın amacı bağlanma stilleri ve kişilik özellikleri ile romantik ilişki türleri arasındaki ilişkileri incelemektir.

Aşk ve romantik ilişkiye sahip olmak insanlar için önemlidir. Sanat eserlerinin ortaya çıkmasında aşkın önemli bir etkisi olduğu da sıkça ifade edilir (Marvell,2008). Bu yaygın düşünce bilimsel olarak da kanıtlanmış ve aşkın insan hayatında etkisi olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Kişiler romantik bir ilişkinin içinde buldukları sürece, sevgi, saygı, yakınlık kurma, bağlanma ve güven gibi duyguları deneyimlerler. Aşkın ruh sağlığı açısından önemli olduğu ile ilgili araştırma bulgularının varlığı, bu konuda yapılan araştırma sayısını artırmıştır. (Atak, Taştan, 2012). İnsanlar yaşadıkları aşkı ya da romantik bir ilişki içinde olmalarını hayatlarında önemli bir yeri olduğunu düşünürler. Bu yaygın düşünce bilimsel olarak da kanıtlanmış ve aşkın insan hayatındaki işlevleri olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Kişiler romantik bir ilişkinin içinde buldukları sürece, sevgi, saygı, yakınlık kurma, bağlanma ve güven gibi duyguları deneyimlerler. Aşkın ruh sağlığı alan yazınındaki kendisine bolca yer verilmesi durumu, aşk kavramı ve romantik ilişkilerin altında yatan kuramları araştıran çalışmaları da artırmıştır (Atak, Taştan, 2012).

Aşk, tanımı herkese göre değişen, bir başka ifade ile öznel bir durumdur. Bu nedenle objektif bir tanımın yapılması zordur. Bilim dünyasının konuları arasına yeni girmeye başlamış olan aşk; neredeyse herkesin hayatı boyunca en az bir kez yaşadığı ya da hayallerinde oluşturduğu bilinmektedir. Kültüre göre farklılık gösteren aşkın bu çeşitliliği; kimine göre bireysel ya da toplumsal özelliklere, kimine göre evrimsel sebeplere, kimine göre de nöropsikolojik veya kimyasal sebeplere dayandırılmıştır. Aşk isminin çağrışım yaptığı gibi salt duygu olarak değil, duygu, düşünce ve davranışların bir araya gelerek oluşturduğu bir bütün olarak ele

alınmalıdır. Aşka ilişkin evrimsel yaklaşım, psikodinamik yaklaşım ve sosyopsikolojik yaklaşım açısından tanımlamalar yapılmaktadır. Bu çalışma; Walster'ın romantik aşk kuramı, Lee'nin aşkın çeşitleri teorisi ve Bowlby'nin (1969) bağlanma kuramına dayanmaktadır.

Walster'ın Romantik Aşk Kuramı

Walster'ın (1978) kuramına göre insanlar duygularını fiziksel ve sosyal çevre koşullarına göre yorumlamaktadırlar (Lehman, D. R., Chiu, C., Schaller, M. (2004). Kişiler fiziksel bir deneyim yaşadıklarında; hızlı kalp atışı, terleme vb, bunun bir duygudan kaynaklandığını düşünme eğilimindedirler. Eğer kişi bu fiziksel deneyimlerini mantıklı bir şekilde (ilaç kullanımı, kalp krizi vb.) açıklayamadıklarında sebebini yakınlarında bulunan kişide arayacaklar ve ona âşık olduklarına inanacaklardır (Walster, Berscheid, 1978). Berscheid ve Walster'a (1978) göre tutkulu aşk bir insanı "içine çekme" olarak ifade edilir iken; Kahn (1984) arkadaşça sevginin birlikte yaşayan iki insanın birbirlerine karşı hissettikleri şefkat duygusundan kaynaklandığını ileri sürmektedir. Çalışmamız kişilerin romantik ilişkiyi yaşama biçimlerinin kişilik özellikleri, aşka ilişkin tutumları ve bağlanma stilleri ile ilişkisini araştırmayı hedeflemektedir.

Lee'nin Aşkın Çeşitleri Kuramı

İnsan yaşadıkları aşkın ya da romantik bir ilişkinin içinde olmalarının hayatlarında önemli bir yeri olduğunu düşünürler. Bu yaygın düşünce bilimsel olarak da kanıtlanmış ve aşkın insan hayatındaki işlevi olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Kişiler romantik bir ilişkinin içinde buldukları sürece, sevgi, saygı, yakınlık kurma, bağlanma ve güven gibi duyguları deneyimlerler. Aşkın ruh sağlığı ile ilişkisi sıklıkla bilimsel yayınlarda yer almıştır. Bu durum, aşk kavramı ve romantik ilişkiler konusunda yapılan çalışmaların artmasında itici güç oluşturmuştur (Atak, Taştan, 2012).

Aşka ilişkin bilimsel açıklama Lee (1973) tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır. Lee(1973), aşk şekillerinin, hayat tarzları gibi değişebilen ve tercih edilebilen olduğunu ileri sürmüştür . Bu teorisini ileri sürerken de doğada üç doğal rengin bulunduğu (kırmızı, sarı ve mavi) ve diğer bütün renklerin bu üç rengin kombinasyonu olduğu fikrine dayandırır. Kendi teorisindeki tutkulu aşk (eros), oyun gibi aşk (ludus) ve arkadaşça aşk (storge) kavramlarının da ana renkler gibi olduğundan bahsetmiştir. İkincil aşk şekilleri: mantıklı aşk (pragma), arkadaşça ve oyun gibi aşk türlerinin kombinasyonu ile sahiplenici aşk (mania), tutkulu aşk ve oyun gibi aşkın kombinasyonu ile özgeci aşk (agape)

ise tutkulu aşk ve arkadaşça aşkın kombinasyonundan oluşmaktadır.

Ana renklerin diğer renklere göre bir üstünlüğü yoktur; kırmızı turuncudan daha çok veya daha az renkli, daha çok veya daha az değerli değildir. Benzer olarak birincil aşk çeşitleri de diğerlerinden daha iyi veya değerlidir denilemez (Lee, 1988).

EROS (Tutkulu Aşk): Fiziksel aşkın daha önde olduğu aşk çeşididir. Genellikle güçlü bir fiziksel çekim ile başlar ve cinsel yakınlık önemlidir. Kişiler tercih ettikleri fiziksel nitelikleri tanımlarlar. Onlar için aşk önemlidir ancak bu konuda takıntılı olmaya gerek yoktur. Nadiren sahiplenici veya kıskançtırlar.

LUDUS (Oyun Gibi Aşk): Eğlencenin ön planda olduğu görece kısa süreli aşk çeşididir. Aşkı oyun oynamak olarak gören kişiler sevdikleriyle vakit geçirirler ancak birine bağlanmazlar veya samimiyet kurmazlar. Bu kişiler tıpkı bir oyundaki gibi aynı anda birden fazla kişiyle beraber olabilirler.

STORGE (Arkadaşça Aşk): Bu aşk türünde, kişiler aktiviteleri ve ilgi alanları hakkında bir şeyler paylaşmayı severler. Fiziksel olarak ideal bir tip tanımlayamazlar; çünkü cinselliği kendini açmayla çok yakın ilişkili olarak görürler, ilişkinin bu boyutu ön planda yer almaz ve zamanla ortaya çıkar.

MANIA (Sahiplenici Aşk): Kelime anlamı olarak “mania” Yunanca “theia mania” kelimesinden gelir ve anlamı “tanrılardan gelen delilik”tir. Sahiplenici aşk olarak tanımlanan bu tür, kıskançlık ve güvensizliğin daha baskın geldiği nispeten patolojik bir aştır. Kişinin her zaman sevdiğini kaybetme korkusu vardır ve ilişki problemlidir olduğunda bile sona ermez. Sahiplenici aşkların duygularını oyun oynar gibi aşk ile tutkulu aşk arasında sürdürdükleri söylenebilir; ancak bu kişiler her iki aşk türünde de başarısızdır.

PRAGMA (Mantıklı Aşk): İlişkilerde kendileri için olumlu bir gelecek sağlayabileceklerine ve bu şekilde devam edeceğine inanılan baskın aşk türü. İlişkide belli başlı kriterlere uyum aranır. Bu kriterler bazı kesimlerde ırk, sosyal sınıf, etnik köken, gelir seviyesi gibi özellikler olurken, modern toplumlarda eğitim seviyesi, ortak ilgi alanları ve dini inançlar bu kriterleri oluşturur. Mantıklı aşık kendisiyle bir şeyler paylaşabileceği bir partner seçer.

AGAPE (Özgeci aşk): Tutkulu âşık ve arkadaşça aşkın kombinasyonu olan agape’te, klasik dini bakış açısı içinde cömert, verici ve kendini adayan bir âşık vardır. Bu tür aşıkta, sevilen olduğu gibi kabul edilir ve tüm hatalarına rağmen sevilir ve iyilik daha ön plandadır. Bunun sebebi aşklarının karşılığını alsalar da almasalar da önem taşımaz yalnızca beraber zaman geçirmek tatmin edicidir.(Lee, 1973).

Çalışmamız; bireylerin tercih ettikleri aşk türünün kişilik özellikleri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Bu sebeple katılımcıların bu konudaki fikirleri, ilgili ölçekteki tutum cümlelerine verdikleri cevaplar ile belirlenecektir.

Yetişkin Bağlanma Teorisi

Yetişkin bağlanma teorisi; Bowlby (1969) ve Ainsworth (1970)’ün bağlanma teorisinin geliştirilmiş versiyonudur. Ergen ve yetişkinlerin yakın ilişkilerinde ortaya çıkan biliş, duygu ve davranışlarındaki bireysel farklılıkları açıklamak için bu teori ortaya atılmıştır. Bağlanma kuramı, içsel çalışan modellerin gelecekteki ilişkilerdeki beklenti ve açıklamalar konusunda belirleyici olduğunu öne sürmektedir, yani yapılan çalışmalar bebeklikte oluşan bağlanma yaşantılarının gelecekteki romantik ilişkiler konusunda belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Bağlanma stilindeki bireysel farklılıklar çocuklar ve ilk bakıcıları (genellikle anne) ile aralarındaki bağlanma ilişkileriyle başlayan önceki yakın ilişkilerdeki deneyimlerden çıkar (Hazan & Shaver, 1987). Teori ortaya ilk atıldığından beri yapılan çalışmalarda, kişilerin bağlanma stillerinin; yakın ilişkilerindeki davranışlarını ve ayrılma, boşanma ve ilişkiden tatmin olma gibi ilişkinin ölçülebilen sonuçlarını öngördüğü bulunmuştur (Fraley, R.C. , Shaver, P.R. 2000).

Başlanma stillerinin yetişkin bağlanma kuramındaki isimleri; güvenli, kayıtsız, saplantılı ve korkulu/kaygılı bağlanma’dır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, başkaları ile olan ilişkilere önem verirler ve onlarla kolayca yakın ilişki kurabilirler. İlişki başlatma ve sürdürme konusunda başarılıdırlar.

Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler, başkalarının kendileri ile çok yakın ilişki kurmalarından rahatsız olup, partnerlerinin kendilerine olmak istediklerinden daha yakın olmaya çalıştıklarını düşünmektedirler. Kendilerine karşı olumlu, başkalarına karşı olumsuz yaklaşırlar; bu nedenle yakınlık kurmanın daha iyi olduğu inancına sahiptirler.

Saplantılı bağlanmada ise kişiler kendileri ile ilgili olumsuz düşüncelere sahipken, başkalarını idealize ederek onları daha olumlu görme eğilimindedir. Bu bireylerin tipik özellikleri arasında bağımlılık, duygusallık, onay ihtiyacı, kendini açma, tipik olmayan özellikleri arasında ise duygusal olmama, mesafeli olma, kendine güven ve soğukkanlı davranma sayılabilir (Klohnen ve John, 1998). Bu nedenle karşılarındaki kişiyi kaybetmek istemezler ve kişiliklerinden ödün verme pahasına bir onay arayışına girerek bağımlı bir tavır izlerler. İlişkilerinin sonlanmasına dair derin korku taşır.

Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bireyler, romantik ilişkilerde istenilen ölçüde yakınlık kurmaktan kaçınarak partnerlerinin kendilerini gerçekten sevmediklerini ve birlikteliği sürdürmek istemediklerini düşünmektedirler. Bu kişiler hem kendi, hem de başkaları ile ilgili olumsuz düşüncelere sahiptirler. Kişi kendini sevmeye layık görmezken, diğer kişilere de güvenmez (Bartholomew ve Shaver, 1998).

Yetişkinlerdeki bu bağlanma stillerinin romantik ilişkilerinde geçerli olduğu kadar; diğer insanlarla olan tüm arkadaşlık türlerinde de etkilidir. Bağlanma türleri, kişilik özelliklerini tahmin edebildiği kadar kişilerin yaşayacakları romantik ilişkiyi de tahmin edebileceği öngörüldüğü için araştırmalarda beraber bakılmıştır (Nofle & Shaver, 2006; White, Hendrick & Hendrick, 2004).

Bağlanma stilleri ile aşk biçimleri arasındaki ilişkiler konusunda elde edilen ve bağlanma stillerine ilişkin kuramsal tanımlamalar açısından en dikkat çekici olan bulgu, kayıtsız bağlanma stili ile özgeci, arkadaşça, tutkulu ve sahiplenici aşk biçimleri arasında negatif, oyun gibi aşk biçimi arasında pozitif bir ilişkinin bulunmasıdır. Bartholomew ve Horowitz (1991) kayıtsız bağlanma stiline sahip olan bireylerin özerkliğe çok önem verdiklerini ve yakın ilişkilerin gerekli olmadığını düşündüklerini; Klohnen ve John (1998) ise bağımsızlık, yetkinlik, mantıklı olma ve alaycılığın kayıtsız bağlanma stiline tipik, yapışma, sevecenlik, kıskançlık ve incinebilirliğin ise tipik olmayan özellikleri olduğunu belirtmektedirler. Bu tanımlamalarda belirtilen özelliklere sahip olan bireylerin oyun gibi aşk türü dışındaki herhangi bir aşk türünü tercih etmemeleri doğaldır.

Bir diğer araştırma ise saplantılı bağlanma gösteren kişilerin sahiplenici ve özgeci aşk türlerinde yüksek puanlar aldıklarını bulmuştur. Güvenli bağlanan kişilerin tutkulu aşk ve özgeci aşkın birleşimini yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Oyun gibi aşk ile kayıtsız bağlanmanın ilişkili olduğu ancak bu ilişkinin diğer araştırmalar kadar güçlü olmadığını belirtmişlerdir. Yine arkadaşça aşkın kayıtsız bağlanma ile negatif bir yönde ilişkili olduğu da bir diğer bulgudur (Feeney ve Noller, 1990).

Yapılan çalışmalar ve elde edilen bulgular ışığında bizim ülkemizde de benzer durumun olup olmadığını araştırılmış ve bağlanma ile aşk stillerinin arasındaki ilişki ele alınmıştır.

Beş Faktör Kişilik Modeli

Bu model duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk olmak üzere beş yüzeyden oluşur (Eysenck, Eysenck, 1985). Bu beş faktörün uzun periyotlar boyunca ve farklı kültürlerde de genel olarak sabit kaldığı kanıtlanmıştır (McCrae, Costa, 1994; 1997).

Dışadönüklüğün sosyal olmak, atılganlık ve ilişkiyi başlatma cesaretine sahip kişiler olarak tanımlanabilir. Bu

tanıma giren bireyler, sıcak kanlı, konuşmayı seven, girişken, liderlik ve özelliklerine sahiptir.

Sorumluluk; disiplinli olan, dikkatini odaklayabilen, kararlı davranabilen, sorunlarla başa çıkabilme becerisine sahip olan, k değerlere bağlılık gösterebilen, başladığı işi bitirebilme kapasitesi olan ve planlı hareket edebilen olarak tanımlanmaktadır (Solmuş, 2008).

Uyumluluk boyutu, başkalarına kurallarına esnek yaklaşabilen, başlarının ihtiyaçlarına duyarlı ve destek verebilen kişiler olarak ifade edilmektedir. Uyumluluk faktörü yüksek olan kişiler, başkalarını sevebilen, kibar, duyarlı, merhametli, sosyal iletişimi seven insanlardır. Uyumluk seviyesinin düşük olması durumunda ise kişilere karşı düşmanca duygular taşıyan, kişilerarası ilişkilerde sorun yaratan, kıskanç ve kindar olabilen kişilik özellikleri gösterirler (McCrae, John, 1992).

Duygusal dengeli bireyler, kendilerine güvenen, sakin, uysal, duygularında çok fazla iniş çıkışlar göstermeyen ve olumlu duygularını ifade edebilen bireylerdir (McCrae ve ark., 1992). Duygusal dengeleri düşük olan yani nevroitik bireyler, olumsuz duygulanımlarını uzun süreli yaşama eğilimindedirler. Bu bireyler olumsuz duygularını yoğun olduğu dönemlerde stres yaşamakta ve duygularını dengede tutamamaktadırlar (Bruck, Allen, 2003).

Deneyime açıklık faktörü, hakkında farklı bakış açıları bulunmaktadır. Araştırmacıardan bazıları bu faktörü zekâ olarak tanımlarken, bazıları da kültür veya deneyime açıklık olarak adlandırmaktadır. Bu faktörden yüksek puan alan kişiler; çok yönlü düşünebilen, kompleks düşünebilen, meraklı, bağımsız, hayal gücü yüksek, muhafazakar olmayan, cesur, risk alabilme özelliğine sahiptir. Bu kişiler, geleneksel cinsiyet rollerini reddederler, kurallara karşı esnekler, yeni deneyimlere karşı merakları vardır (Somer ve ark., 2002).

Bu çalışma; üniversite öğrencilerinin romantik ilişkiye bakış açıları ve bu durumun kişilik özellikleri ve bağlanma türleri ile ilişkisini incelemektedir. Bu çalışmanın amacı, daha önce bu konu ile ilgili yapılmış olan çalışmaların ışığında, üniversite öğrencilerinin romantik ilişki nasıl tanımladıklarını bulmaktır. Çalışmada kişilik özelliklerinin anlaşılması için, beş faktör kişilik kuramı kullanılmıştır. Beş faktör kişilik kuramı; dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal denge ve yeniliklere açıklık alt boyutlarından oluşmaktadır. Sonuç olarak, bu çalışmanın amacı bağlanma stilleri ve kişilik özellikleri ile romantik ilişki türleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Ayrıca bu konuda kadın veya erkek olarak bakış açısı farklılığı olup olmadığını araştırmaktır. Bunun yanında kendisini bir ilişki içinde gören ve bir ilişkisi olmadığını ifade edenlerin bulgularını karşılaştırmaktır. Özel olarak romantik ilişkilere bakış açısının

incelendiği çalışmada ayrıca bu konuya bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerinin de ilişkisi incelenecektir.

Araştırmanın Soruları

1. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki türleri, kişilik özellikleri ve yetişkin bağlanma stilleri cinsiyetler arasında farklılık göstermekte midir?
2. Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile yaşadıkları romantik ilişki türleri arasında anlamlı bir ilişki var mı?
3. Üniversite öğrencilerinin yetişkin bağlanma türleri ile yaşadıkları romantik ilişki türleri arasında anlamlı bir ilişki var mı?
4. Üniversite öğrencilerinin yetişkin bağlanma türleri ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki var mı?
5. Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları ilişki türleri ve yetişkin bağlanma türleri şu anda bir ilişkide olup olmadıklarına göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Bu çalışmada tarama modeli kullanılmış ve nicel bir çalışma yapılmıştır. Örneklem kolayda örneklem yolu ile ulaşılmıştır. Araştırmaya 2015-2016 öğretim yılında farklı fakülte ve bölümlerde öğrenimlerine devam eden 119'u kadın, 116'sı erkek olmak üzere toplam 235 lisans öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların yaşları 18-34 yaş aralığında değişmektedir. Katılımcıların şu anki ilişki durumlarına bakıldığında 124 kişi (%52.8) ilişkisi olmadığını, 94 kişi (%40.0) ilişkisi olduğunu, 9 kişi (%3.8) kendisinin sözlü veya nişanlı olduğunu, 8 kişinin (%3.4) ise evli olduğunu bildirdikleri görülmektedir. Ancak bu alt başlıklarda dağılım düzenli olmadığından, nişanlı ve evli alt grupları ilişkisi var başlığında toplanmıştır. Sonuç olarak 124 kişi (%52,8) ilişkisi var, 111 kişi (%47,2) ilişkisi yok olarak değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada; katılımcıların tercih ettikleri romantik ilişki türünü tanımlamak için "Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği-Kısa Formu (LAS)", kişilik özelliklerini ölçmek için "Beş Faktör Kişilik Envanteri-Kısa Formu (NEO-PI-R)", kişilerin bağlanma türlerini ölçmek için "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) olmak üzere üç ölçek kullanılmıştır.

Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Formu (LAS); insanların ikili ilişkilerindeki aşk biçimlerini belirlemek amacıyla, Lee'nin (1973) aşk sınıflandırması temel alınarak Hendrick, Hendrick ve Dicke (1998) tarafından geliştirilmiştir. Tutkulu aşk, özgeci aşk, sahiplenici aşk, oyun gibi

aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk olmak üzere altı farklı aşk biçimini ölçmektedir. LAS her bir aşk biçimini ölçmeye yönelik dört madde olmak üzere toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçek Büyüksahin ve Hovardaoğlu (2004) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. LAS: Kısa Formu'nun faktör analizlerine bağlı olarak elde edilen dört maddeden oluşan alt ölçeklerinin, Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları tüm çalışmalarda, her bir alt boyut dikkate alındığında, .62 ile .88 arasında değişmektedir

Beş Faktör Kişilik Envanteri Kısa Formu; Somer ve Goldberg (1999) tarafından geliştirilmiş ve bu çalışmada katılımcıların kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Bu faktörler; dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal denge ve yeniliklere açıklıktır. Bu formda her faktörü 5 madde temsil etmektedir. Ölçekte toplamda 25 tane sıfat verilmiş olup, katılımcılardan bu sıfatların kendilerini ne kadar tanımladığını belirtmeleri istenmiştir. Ölçek Türkçe'ye Beydoğan ve İmamoğlu (2011) tarafından uyarlanmıştır. Dışadönüklük, nevrozizm/duygusal denge, sorumluluk, yeniliklere/gelişime açıklık ve uyumluluk/yumuşak başlılık ölçeklerinin alfa değerleri sırayla; .78, .76, .78, .82 ve .80 olarak tespit edilmiştir.

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II; yakın ilişkilerde yaşanan ve bağlanmada temel iki boyut olan kaygı ve kaçınmayı ölçmek amacıyla Fraley ve Shaver (2000) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 36 maddeden oluşan ölçekte, 18 madde ile kaygı, 18 madde ile kaçınma ölçülmektedir. Ölçeğin tek sayılarla belirtilen maddeleri (1,3,5,7,..) "kaçınma" alt boyutunu ölçerken; çift sayılarla belirtilen maddeleri (2,4,6,8,..) "kaygı" alt boyutunu ölçmektedir. Ölçek, Selçuk ve arkadaşları (2005) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarından kaygı alt boyutu için .86, kaçınma boyutu için .90 gibi yüksek düzeyde güvenirliğe sahip olduğu gösterilmiştir. Ayrıca Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı kaçınma alt boyutu için .58 ve kaygı alt boyutu için .69 olarak bulunmuştur.

BULGULAR

Araştırmada kullanılan değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerini belirlemek amacıyla, elde edilen verilere Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı analizi uygulanmıştır. Korelasyon analizi sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Aşkı Yaşama Türleri, Kişilik Özellikleri ve Bağlanma Türleri Arasındaki İlişkiler

ÖLÇEKLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. EROS	1	-.033	.402**	.148*	.097	.364**	.111	.051	.054	-.209**	.013	-.340**	-.037
2. LUDUS		1	-.152*	-.026	.068	-.024	.084	-.084	-.214**	.039	-.093	.014	.020
3. STORGE			1	.213**	.030	.175**	.117	.082	.184**	-.217**	.136*	-.290**	.004
4. PRAGMA				1	-.033	.175**	.060	.212**	.143*	-.130*	.113	.031	-.077
5. MANİA					1	.377**	-.027	-.059	-.045	.167*	-.010	-.094	.518**
6. AGAPE						1	.033	.062	.094	-.095	-.049	-.260**	.317**
7. DIŞAD							1	.201**	.110	-.104	.394**	-.141*	-.111
8. SORUM								1	.408**	-.254**	.248**	.036	-.025
9. UYUM									1	-.346**	.368**	-.114	.082
10. NEVROTİK										1	-.234**	.213**	.045
11. DENEYİM											1	-.044	-.018
12. KAÇINMA												1	-.022
13. KAYGI													1

* p<.05

** p<.001

Tablo 1 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin yaşadıkları aşk türlerinden tutkulu aşk alt boyutunun duygusal dengesizlik kişilik özelliği ($r=-.209$ $p<.01$) ve kaçınma (kayıtsız) bağlanma ($r=-.340$ $p<.01$) ile negatif yönde anlamlı ilişkilerinin olduğu görülmektedir. Oyun gibi aşk alt boyutunun uyumluluk ($r=-.214$ $p<.01$) kişilik alt boyutu ile ilişkisi ise anlamlı biçimde negatif yöndedir. Arkadaşça aşkın kişilik alt boyutlarından uyumluluk ($r=.184$ $p<.01$) ile pozitif yönde ve duygusal dengesizlik ($r=-.290$ $p<.01$) ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisi bulunmaktadır. Mantıklı aşkın kişilik özelliklerinden sorumluluk ($r=.212$ $p<.01$) ve uyumluluk ($r=.143$ $p<.05$) ile pozitif yönde, duygusal dengesizlik ($r=-.130$ $p<.05$) ile negatif yönde anlamlı biçimde ilişkili olduğu görülmektedir. Romantik ilişki türlerinden sahiplenici aşk kişilik alt boyutlarından duygusal dengesizlik ($r=.167$ $p<.05$) ve bağlanma alt boyutlarından kaygılı (saplantılı) bağlanma ($r=.518$ $p<.01$) ile pozitif yönde anlamlı biçimde ilişkilidir. Bağlanma alt türlerinden kaçınmanın kişilik alt türlerinden dışadönüklük ($r=-.141$ $p<.05$) ile arasında negatif, nevrozizm ($r=.213$ $p<.001$) ile arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bağlanmanın diğer alt türü olan kaygının ise hiçbir kişilik alt ölçeğiyle arasında korelasyonel bir ilişkisi bulunmamıştır.

Tablo 2: Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeğinden Alınan Puanlar İçin Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi

	Cinsiyet	\bar{X}	SS	Sd	N	t
EROS	Kadın	14.73	3.25		119	
	Erkek	14.88	3.09		116	
LUDUS	Kadın	9.92	2.51		119	
	Erkek	11.32	2.81		116	
STORGE	Kadın	12.30	4.28		119	
	Erkek	12.03	4.20		116	
PRAGMA	Kadın	12.30	3.32		119	
	Erkek	12.25	3.46		116	
MANİA	Kadın	12.78	2.84		119	
	Erkek	12.82	2.73		116	
AGAPE	Kadın	11.28	3.57		119	
	Erkek	13.72	3.86		116	

p<.001

Tablo 2'de görüldüğü üzere Ludus ($t=-4.005$ $p<.001$) ve Agape ($t=-5.041$ $p<.001$) alt ölçeğinde erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan almışlardır. Bu ölçeğin diğer alt boyutlarına baktığımızda kadın ve erkek katılımcıların aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 3: Beş Faktör Kişilik Envanteri'nden Alınan Puanlar İçin Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Tablosu

	Cinsiyet	\bar{X}	SS	Sd	n	t
DIŞAD	Kadın	19.04	3.55	235	119	-1.726
	Erkek	19.84	3.57		116	
SORUM	Kadın	20.26	3.36	235	119	.813
	Erkek	19.86	4.12		116	
UYUM	Kadın	20.53	4.16	235	119	.656
	Erkek	20.19	3.76		116	
NEVRO	Kadın	9.64	4.37	235	119	2.369*
	Erkek	8.32	4.11		116	
DENEY	Kadın	20.40	3.49	235	119	.917
	Erkek	19.95	3.97		116	

p<.001

Not= DIŞAD.= Dışadönüklük, SORUM= Sorumluluk, UYUM= Uyumluluk, NEVRO= Nevrotiklik, DENEY= Deneyime açıklık.

Tablo 3'e göre Duygusal Dengesizlik (Nevrotizm) alt ölçeğinden, kadın katılımcılar ($\bar{X} = 9.64$) erkek katılımcılara ($\bar{X} = 8.33$) göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan almışlardır ($t = 2.369$ p<.001). Ölçeğin diğer alt boyutları olan Dışa Dönüklük alt ölçeğinde kadın ($\bar{X} = 19.04$) ve erkek ($\bar{X} = 19.84$) katılımcılar arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamaktadır ($t = -1.726$ p>.001). Sorumluluk, uyumluluk ve deneyime açıklık alt boyutlarında da alınan puanlara göre kadın ve erkek arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nden Alınan Puanlar İçin Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Tablosu

	Cinsiyet	SS	Sd	N	t
KAÇINMA	Kadın	57.80	20.20	119	2.388*
	Erkek	52.01	16.60	116	
KAYGI	Kadın	64.98	21.68	119	.890
	Erkek	62.60	19.16	116	

p<.001

Tablo 4'e göre Kaçınma alt ölçeğinde kadın katılımcılar ($\bar{X} = 57.80$) erkek katılımcılara göre ($\bar{X} = 52.01$) anlamlı düzeyde daha yüksek puan almışlardır ($t = 2.388$ p<.001). Kaygı alt ölçeğinde alınan puanlarda ise kadın katılımcılar ($\bar{X} = 64.98$) ile erkek katılımcılar ($\bar{X} = 62.60$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t = .890$ p>.001).

Tablo 5: Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği İlişki Durumu Değişkenine İlişkin t-Testi Tablosu Mevcut İlişki Durumu

	İlişki Durumu	SS	Sd	n	t
EROS	İlişkisi Yok	13.60	2.88	124	-6.405*
	İlişkisi Var	16.08	2.79	111	
LUDUS	İlişkisi Yok	10.76	2.71	124	.456
	İlişkisi Var	10.58	2.85	111	
STORGE	İlişkisi Yok	11.47	3.81	124	-2.286*
	İlişkisi Var	12.77	4.57	111	
PRAGMA	İlişkisi Yok	12.16	3.33	124	.667
	İlişkisi Var	11.86	3.22	111	
MANİA	İlişkisi Yok	12.70	2.60	124	-1.034*(?)
	İlişkisi Var	13.09	2.90	111	
AGAPE	İlişkisi Yok	11.77	3.81	124	-2.759*
	İlişkisi Var	13.19	3.69	111	

p<.001

Tablo 5'e göre kendisini herhangi bir ilişki içerisinde tanımlayan katılımcılar ilişkisi olmayan katılımcılara göre tutkulu aşk ($t = -6.405$ p<.001), arkadaşça aşk ($t = -2.286$ p<.001), sahiplenici aşk ($t = -1.034$ p<.001) ve özgeci aşk ($t = -2.759$ p<.001) alt ölçeklerinden anlamlı derecede fazla puan almışlardır. Oyun gibi aşk ($t = .456$ p>.001) ve mantıklı aşk ($t = .667$ p>.001) alt ölçeğinde alınan puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 6: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nden Alınan Puanlar İçin İlişki Durumu Değişkenine İlişkin t-Testi Tablosu

	İlişki Durumu	\bar{X}	SS	Sd	n	t
KAÇINMA	<i>İlişkisi Yok</i>	61.36	18.22		123	5.383*
	<i>İlişkisi Var</i>	48.49	16.41	235	112	
KAYGI	<i>İlişkisi Yok</i>	64.15	21.43		123	.486
	<i>İlişkisi Var</i>	62.80	18.90	235	112	

p<.001

Tablo 6’da görüldüğü gibi kendisini herhangi bir ilişki içerisinde tanımlamayan katılımcılar kaçınma alt ölçeğinden kendisini herhangi bir ilişki içerisinde tanımlayan katılımcılara kıyasla anlamlı derecede fazla puan almışlardır (t= 5.383 p<.001). Kaygı alt ölçeğinde ise kişilerin herhangi bir ilişki durumunda olup olmamalarına bağlı olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (t= .480 p>.001)

TARTIŞMA

1. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki türleri, kişilik özellikleri ve yetişkin bağlanma stilleri cinsiyetler arasında farklılık göstermekte midir?

Çalışmamızda; kadın ve erkek katılımcıların iki aşk türünde anlamlı fark bulunmuştur. Erkek katılımcıların oyun gibi aşk puanlarının ortalaması kadın katılımcılardan anlamlı düzeyde fazladır. Bu alanda yapılmış olan çalışmalardan Hendrick ve Hendrick (1995) çalışmalarında erkeklerin oyun gibi aşk boyutlarında daha yüksek puan aldıklarını belirtirlerken, kadın katılımcıların ise arkadaşça aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk boyutlarından daha yüksek puan aldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Buna karşın özgeci aşk boyutunda ise kadın ve erkek katılımcılar arasında bir fark bulunmamıştır. Ancak Büyükşahin ve Hovardaoglu (2004) erkeklerin özgeci aşk puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, Neto(1993) yaptığı araştırmasında da oyun gibi aşk ve özgeci aşk stillerinde erkeklerin kadınlardan daha yüksek puan aldığı sonucunu elde etmiştir. Erkeklerin özgeci aşk stilinde kadınlardan daha yüksek puan almış olması Frazier, Esterly (1990) ve Neto (1993)’nun yaptıkları çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Frazier ve Esterly bu farklılığı erkeklerin ilişkilerine kadınlardan daha duygusal olarak bağlandıkları şeklinde açıklamışlardır. Erkeklerin daha özgeci olmaları, kadınlara kıyasla kaybetme korkusunu daha fazla hissetmelerinden ileri gelebilir (Neto, 1993). Çalışmamızın üniversite öğrencileri ile

yapılmış olması özgeci aşk puanlarının düşük çıkmasında etkili olabilir. Katılımcılarımız henüz bir iş sahibi olup, hayatlarını düzene koyamamaları bu konuda etkili olabilir. Bu durum dışındaki bulgular sözü geçen araştırmalarla paralellik içermektedir.

Çalışmada, erkeklerin oyun gibi aşkı kadınlardan daha fazla yaşadığı bulunmuştur. Kültürel bakış açısıyla, kadınlar daha samimi ve karşısındakine bağlı bir ilişki arayışındadırlar. Bunun sebebi olarak kadına, belli bir yaşa geldiğinde evlenme ve çocuk sahibi olma sorumluluklarının yüklenmesi ile birlikte kadının da bu role kendini yakın hissetmesi olabilir. Türk toplumunda erkeklerin daha flörte yakın davranışlar göstermesi daha onaylanır bir durumdur (İmamoğlu ve arkadaşları 2004; Kağıtçıbaşı, 1990a). Özellikle sadakatsizlik durumunda “erkektir yapar” savunması bu durumun öğrenilmiş bir durum olduğunu düşündürebilmektedir. Bu durum erkek katılımcıların yaşlarının henüz evlenmeyi düşünecek durumda olmaması ile de açıklanabilir. Bu durum Can ve Büyükbayraktar’ın (2018) yaptığı çalışma ile paralellik göstermektedir.

Kişilik özellikleri açısından kadın ve erkek katılımcıları arasında yalnızca “duygusal dengesizlik (nevrotizm)” kişilik özelliğinde bir fark bulunmuştur. Kadın katılımcılar erkek katılımcılara kıyasla duygusal dengesizlik alt ölçeğinden anlamlı derecede fazla puan almışlardır. Yapılan araştırmalara bakıldığında; kadınların erkeklerden daha fazla depresyon yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca duygusal açıdan hassas ve daha kırılğan oldukları da elde edilen bulgular arasındadır (Nolen-Hoeksema, 2001). Kültürel olarak, kadının sürekliliği olan ilişki içinde kalması konusundaki toplumsal baskının bu durumu yaratmış olabileceği düşünülebilir. Bağlanma stili açısından değerlendirdiğimizde de kadın katılımcıların kayıtsız bağlanma puanları erkek katılımcılardan yüksek olması da bu durumu destekler niteliktedir. Kadınlar bir kişi olsun ve uzun süreli olsun konusunda daha hassas

davranmakta bu sebeple kayıtsız bağlanmakta ve duygusal dengesizlik yaşayabilmektedir.

2. Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile yaşadıkları romantik ilişki türleri arasında anlamlı bir ilişki var mı?

Aşk biçimleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki çerçevesinde, tutkulu aşkın duygusal dengesizlik (nevrotizm) ile arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Daha önce de bahsedildiği üzere tutkulu bir aşk yaşayan bireylerin tensel çekim ve cinselliği ön planda tutmaları, aşkı önemsemeleri de, çok da abartılacak bir şey olmadığını düşünmeleri, sahiplenici ve kıskanç olmamaları nevrotik özelliklerle tezatlık göstermektedir. Bu nedenle bulunan ilişkinin negatif olması doğaldır. Alanyazında da benzer sonuçlar elde eden araştırmalar mevcuttur (Kelley, Berscheid, Christensen, Harvey, Huston, Levinger, McKlinktock, Peplau, Peterson, 1983; John, Caspi, Robins, MoYtt, Stouthamer-Loeber, 2000, Shaver, Brennan, 1992).

Oyun gibi aşk ile uyumluluk arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişkiye bakıldığında, oyun gibi aşk ve uyumluluk boyutunun arasındaki en göze çarpan tezatlık uyumlu özellikler gösteren kişilerin duygusal yakınlık kurma istekleri ve başkalarına karşı verici olmaları söylenebilir. Uyumluluğun düşük olduğu durumlarda ise kişilerarası ilişkilerde sorunlar ortaya çıkarak oyun gibi aşkın devreye girdiği belirtilebilir. Elde edilen bu bulgular alanyazında yapılan bazı çalışmalar tarafından da desteklenmiştir (Fehr, Broughton, 2001; Middleton, 1993, Solmuş, 2003).

Arkadaşça aşkın, kişilik özelliklerinden uyumluluk ile pozitif, duygusal dengesizlik ile negatif bir ilişkisi bulunmuştur. Uyumluluk özelliği gösteren kişilerin; kişilerarası ilişkilerinde destekleyici, verici ve mütevazı oldukları göz önünde bulundurulduğunda yapılan çalışmadan elde edilen bu bulgular kulağa mantıklı gelmektedir. Woll (1989), yaptığı çalışmasında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Bu çalışmasından elde edilen bir diğer sonuç, deneyime açık özellikler gösteren kişilerin de arkadaşça aşka yatkın olduğudur. Ancak, bu çalışmada deneyime açıklık ile arkadaşça aşk arasındaki ilişki anlamlı değildir.

Duygusal dengesizlik ve arkadaşça aşk arasında bulunan negatif ilişkiye bakacak olursak, duygusal ve davranışsal tutarsızlıklar tüm arkadaşlık ilişkilerinde başarısızlığa yol açacağı gibi, duygusal bağ ve iyi anlaşmayı temel alan arkadaşça aşk ile de olumlu bir ilişkisi bulunmayacağı tahmin edilebilir bir gerçektir (Woll, 1989; Middleton, 1993).

Mantıklı aşkın kişilik özellikleri ile arasındaki ilişkiye baktığımızda sorumluluk ve uyumluluk ile pozitif, duygusal dengesizlik ile negatif bir korelasyon göstermekte olduğunu görürüz Uyumluluk ile mantıklı aşkın ilişkisini yorumlamak

gerekirse, mantıklı aşkta kişi kendisine uygun adaylarla ilişki yaşamaya eğilimlidir. Herkesi seven, insanlara karşı nazik ve anlayışlı olan ve herkesle kolay ilişki kurabilen uyumlu kişiler için aşk çok güçlü ve diğer duygularından farklı bir duygu olmayabilir. Bu nedenle kişilerle ilişkisini daha mantık üzerine kurmak istemeleri şeklinde yorumlanabilir (Sternberg, 2014; Wan ve ark., 2000; Lele, 2007). Mantıklı aşk ile duygusal dengesizlik arasındaki negatif korelasyon beklediği yöndedir ve alanyazında da uyumludur (Sternberg, 2014; Schmitz, 2004; Lele, 2007). Duygusal dengesiz kişilerin ilişkilerinde de duygusal gelgitler yaşaması bekleneceğinden, mantıklı aşkın temelini oluşturan “akıl, kurallar, kriterler” ile bir çelişki halinde olacağı düşünülür. Wan, Luk ve Lai (2000) yaptıkları çalışmada alanyazından farklı olarak mantıklı aşk ve duygusal dengesizlik arasında pozitif bir korelasyon bulmuş; bunu da Çin kültüründeki geleneksel tutumlara bağlamışlardır.

Sahiplenici aşk ile duygusal dengesizlik arasında bulunan pozitif ilişki; bu çalışmada duygusal dengesizliğin herhangi bir aşk türü ile arasında bulunan tek pozitif ilişkidir. Bunun yanı sıra en tahmin edilir ve alanyazında en tutarlı sonuç olma özelliğine de sahiptir. Kıskançlık ve güvensizliğin en baskın olduğu, sürekli ilgi bekleyen kişilerin yaşadığı sahiplenici aşk türünde de duygusal dengesizlik kendini gösterir. Kişiler kendilerine güvenleri olmadığı için, partnerlerine karşı kıskanç ve kısıtlayıcı, gerçekçi olmayan düşünceleri ile sürekli şüpheli ve sürekli ilgi bekler haldedir. Duygusal dengesizlik ile sahiplenici aşk arasındaki pozitif ilişki kültürler arasında neredeyse hiç fark göstermez (Woll, 1989; Middleton, 1993; Fehr ve ark., 2001; Lester ve ark., 1988; Sternberg, 2014; Wan ve ark., 2000; Schmitz, 2004).

Özgeci aşk ile hiçbir kişilik özelliği arasında bir ilişki bulunmamakla birlikte, aşk türlerinden sahiplenici aşk ile arasında anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur. Özgeci aşkın karşısındakini her haliyle kabul eden ve hatalarını kolayca affeden özellikleri sahiplenici aşktaki kaybetme korkusuyla ilişkili bulunabilir (Sternberg, 2014; Morrow ve ark., 1995).

3. Üniversite öğrencilerinin yetişkin bağlanma türleri ile yaşadıkları romantik ilişki türleri arasında anlamlı bir ilişki var mı?

Aşka ilişkin tutumlar ve bağlanma türleri arasındaki ilişkilere baktığımızda kayıtsız bağlanmanın tutkulu aşk ve arkadaşça aşk ile arasındaki anlamlı negatif ilişkisi dikkat çekmektedir. Bu ilişkiden çıkarılan olgu kişilerde partnerlerden kaçınma azaldıkça tutkulu ve arkadaşça aşkın daha fazla görüldüğü olacaktır. Kayıtsız bağlanma başkalarıyla yakın ilişkiler kurmaktan hoşlanmayan, kendi özerkliklerine önem veren kişilerdir. Bağımsızlık ve yetkinlik kayıtsız bağlanmanın tipik özelliklerindedir. Tutkulu aşk denilince isminden

de anlaşılabilirliği gibi yoğun duygular ve cinsel çekim ilk akla gelen özellikleridir. İletişime açıklık, ilişkiye güvenle bağlanma ve kendini ilişkide güvende hissetme kayıtsız bağlanmayla en tezat oluşturan özellikleridir. Kişiler iletişime açık olduklarında duygu ve düşünce paylaşımına, kendini ilişkide güvende hissettikleri zaman yakınlaşmaya yatkın olacakları tahmin edilmektedir. Bulunan negatif ilişkiyi en iyi bu “iletişime açık” ve “güvende hissetmek” ile açıklanabilir. Arkadaşça aşta da tutkulu aşta olduğu gibi hatta daha yoğun olarak paylaşma vardır. Duygu, düşünce, zaman, aktivite paylaşımı bu paylaşım başlığı altında mevcut olan faktörlerdir. Karşılıklı olarak verdikleri önem, yakınlaşma isteği ve partnerleriyle kolayca anlaşabilmeleri kayıtsız bağlanma ile aralarındaki negatif ilişkiyi açıklar niteliktedir. Kayıtsız bağlanmanın özelliklerini taşıyan bireylerin oyun gibi aşk türü dışındaki herhangi bir aşk türünü tercih etmemeleri daha önceki çalışmalarla paralellik göstermektedir (Klohnen, John, 1998).

Bağlanma türleri ve aşk çeşitleri arasındaki ilişkiye baktığımızda elde edilen bir diğer bulgu, saplantılı bağlanma ve sahiplenici aşk arasında anlamlı ölçüde bulunan pozitif korelasyondur. Saplantılı bağlanma geliştirmiş olan kişilerin bağımlılıkları, onay ihtiyaçları, duygusal ve kendini açma özelliklerini göstermeleri beklenmektedir. Bu bağımlılık ve kaybetme korkusu tipik olarak sahiplenici aşta görülene benzer. Bu nedenle bulunan korelasyon beklentileri karşılar denebilir. Tıpkı sahiplenici aşta olduğu gibi saplantılı bağlanma geliştirmiş kişiler de ilişkinin sonlanmasına dair derin korku taşırlar. Daha önce belirtildiği gibi özgeci aşk ve sahiplenici aşk arasında korelasyon bulunduğundan, saplantılı bağlanma ile özgeci aşk arasında da korelasyon bulunmuştur. Özgeci aşktaki karşısındakini olduğu gibi kabul etme, kaybetme korkusundan ileri gelebilir. Kişilerin karşılıklarını kaybetmemek pahasına kendilerinden özveride bulunur davranışlar gösterdikleri düşünülmektedir. Sahiplenici aşk yaşayan ve saplantılı bağlanma yaşayan kişilerin özellikleri, Lee'nin teorisinde bahsedilen aşk ilişkisinin zaman zaman baskın ya da bencil olabileceği ve olgunlaşmamış aşkın, partnerini fazlasıyla sahiplenme ve ego-merkezilik özelliklerini gösterdiği yönündeki açıklamalarıyla tutarlılık göstermektedir.

4. Üniversite öğrencilerinin yetişkin bağlanma türleri ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki var mı?

Kişilik özellikleri ve bağlanma arasındaki ilişkiye baktığımızda ilk göze çarpan bağlanma türlerinden kayıtsız bağlanma ile dışadönüklük kişilik özelliği arasında bulunan negatif ilişkidir. Bu ilişki, kayıtsız bağlanma stiline sahip kişilerin başkalarıyla yakınlık kurmak istememeleri ile dışadönük bireylerin girişken, sosyal olma istekleri, kolay

yakınlık kuran ve aktif özellikleri bu negatif ilişkiyi açıklar nitelikte olabilir (Sümer, 2006; Lele, 2007). Bu durum ilişki kurmak konusunda cesaretli oldukça veya ilişki kurmak konusunda ilgili ve istekli oldukça sağlıklı bağlanma eğilimi içinde olduklarını düşündürmektedir.

Bağlanma ve kişilik özellikleri arasındaki bir diğer ilişki de yine kayıtsız bağlanma ile duygusal dengesizlik (nevrotizm) arasında bulunan pozitif korelasyondur. Kayıtsız bağlanma geliştirmiş olan kişilerin romantik ilişkileri başta olmak üzere diğer sosyal ilişkilerinde de başlangıçta yakınlık kurarlar ancak bu yakınlık arttıkça, özellikle karşı tarafın yakınlaşma isteğinden rahatsız olurlar ve kendilerini çekerek bir kaçınma gösterirler. Duygusal dengesi düşük yani nevrotik bireyler ise güvensiz, kaygılı özellikler gösterirler (Sommer ve ark., 2002); ilişki kurmakta ve kurdukları ilişkilere bağlanmakta zorluk yaşamaktadırlar, yakınlık kurma bu bireyler için zor bir durumdur (Bruck, Allen, 2003; Solmuş, 2004). Kayıtsız bağlanma geliştirmiş kişiler ile nevrotik kişilerin ilişkilerindeki benzer tutumları, araştırmada bulunan pozitif ilişkiyi açıklar niteliktedir.

5. Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları ilişki türleri ve yetişkin bağlanma türleri şu anda bir ilişkide olup olmadıklarına göre farklılık göstermekte midir?

Mevcut İlişki Durumu açısından bulguları değerlendirdiğimizde; ilişkisi olan ve olmayan katılımcıların puanlarının ortalamaları arasında üç aşk türünde anlamlı fark bulunmuştur. İlişkisi olan katılımcılar tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve özgeci aşk türlerinde ilişkisi olmayan katılımcılara göre anlamlı ölçüde yüksek puan almışlardır. Kirkpatrick and Davis (1994)' in yaptıkları dört yıl süren çalışmalarında kişilerin ilişkisi olduğu ve olmadığı zamanlar karşılaştırılmıştır. Sonuçlar bu çalışmada elde edilen sonuçlarla tutarlılık göstermektedir. Bir başka araştırma da kişilerin bireysel ve ilişkide oldukları zamanlar arasındaki farka bakmak adına bir çalışma gerçekleştirmiştir. Elde edilen bulgular ilişkide oldukları zaman kişilerin tutkulu ve özgeci aşktan ilişkide olmadıkları zamana kıyasla anlamlı derecede fazla puan aldıklarını ortaya koymuştur (Morrow, Clark, Brock, 1995). Tutkulu, arkadaşça ve özgeci aşkın ilişkisi olanlarda yüksek çıkması ilişkilerinde sürekliliği olacağını düşündükleri kişileri seçtikleri düşünülebilir. Bir başka ifade ile kendileri için doğru kişiyi buldukları inancı içinde oldukları düşünülebilir. Bu durum yine bağlanma türleri ile paralellik göstermektedir. İlişkisi olmayan katılımcıların, ilişkisi olan (ilişkisi var, nişanlı veya evli seçeneğinden birini işaretlemiş olanlar) katılımcılara kıyasla bağlanma türlerinden kayıtsız bağlanmayı anlamlı ölçüde daha fazla geliştirmiş oldukları görülmektedir. Bu durum doğru ilişki bulunduğunu düşünene kadar kaçınmacı davranışını düşündürmektedir. Ancak doğru kişiyi

bulduğunu hissettiğinde tutkulu, sahiplenici ve özgeci olabilmektedir. Bir başka ifade ile katılımcılarımız toplumun da etkisi ile bu üç tür ilişkiyi yüceltmış olabilir.

Tüm bu sonuçlar bağlamında, Lee (1988)'nin ortaya atmış olduğu kuram temelinde bağlanma türleri ile aşk çeşitleri arasında bulunması beklenen ilişki, yapılan araştırmada bu beklentileri karşılar niteliktedir. Lee (1988) teorisinde, saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin sahiplenici aşk yaşamaya yatkın olduklarını ileri sürmüştür. Çünkü her ikisinde de bir vazgeçememe ve bırakamama söz konusudur diyebiliriz. Lee'nin teorisinde ileri sürdüğü bir diğer konu ise, kişilerin ilişki türlerinin bilişsel süreçlerine bağlı olarak değişiklik göstereceğidir. Bir başka ifade ile; kişinin deneyimleri, yaşı ve olgunluğu arttıkça aşkı yaşama şeklinde de farklılaşmalar görülebilir. Bu çalışma, üniversite öğrencileriyle yapılmış olup; kişilerin yaşadıkları ilişkilerin sayı ve sürelerinin ileriki yaşlara kıyasla daha kısa olduğu göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmadaki katılımcıların en yüksek puan aldıkları en çok tercih ettikleri aşk türünün EROS (tutkulu aşk) olduğunu söyleyebiliriz. Güçlü bir fiziksel çekimle başlayan ve yakınlık – bağlılığın nadir ortaya çıktığı tutkulu aşk aslında bu yaşlarda (üniversite öğrencilerinde) daha sık görülmesi beklenen aşk çeşididir.

Oyun gibi aşk; kaçınma gösteren kayıtsız bağlanma stiline sahip kişilerde daha sık görülür. Lee (1988); oyun gibi aşkı, keyifli bir yaşantı olarak algılanan aşk biçimi olarak tanımlar. Araştırmanın ve ölçeğin dayandığı kuramla bağlanatılı olduğu görülmektedir.

Bu çalışmanın konusu uluslararası alan yazında çalışılmış olsa da, ulusal alan yazında çok az çalışılmış bir konudur. Bu nedenle, ulusal alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Benzer çalışmaların farklı üniversitelerde ve farklı şehirlerde yapılması önerilmektedir. Bağlanma türleri açısından anne baba birliktelik durumuna göre de yapılması önerilmektedir. Bireyci ve toplulukçu özellikler açısından ilişkilere bakış açıları da incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Atak, H., Tastan, N. (2012). *Romantic relationships and love*. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4 (4), 520.
- Bartholomew, K., Horowitz, L. M. (1991). *Attachment styles among young adults: a test of a four category model*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61 (2), 226-244.
- Bartholomew, K., Shaver, P. R. (1998). *Methods of assessing adult attachment. attachment theory and close relationships*, 25-45.
- Bersheid, E., Walster, E. H. (1978). *Interpersonal attraction*, 2.ed. Canada: Addison Wesley Publishing Comp. Inc.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: vol. I. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bruck, C. S., Allen, T. D. (2003). *The relationship between big five personality traits, negative affectivity, type a behavior, and work-family conflict*. *Journal of Vocational Behavior*, 63 (3), 457-472.
- Büyükşahin, A., Hovardaoğlu, S. (2004). *Çiftlerin aşka ilişkin tutumlarının Lee'nin çok boyutlu aşk biçimleri kapsamında incelenmesi*, *Türk Psikoloji Dergisi*, 19 (54), 59-72.
- Can, İ., Büyükbayraktar, Ç.G. (2018) *Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları / Men's Attitudes Related to Gender Roles*, Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı.39
- Eysenck, H. J., Eysenck, M. W. (1985). *Social behavior. personality and individual differences*, 311-343.
- Feeney, J. A., Noller P. (1990). *Attachment style as a predictor of adult romantic relationships*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (2), 281-291.
- Fehr, B., Broughton, R. (2001). *Gender and personality differences in conceptions of love: an interpersonal theory analysis. personal relationships*, 8 (2), 115-136.
- Fraley, R.C., Shaver, P.R. (2000). *Adult romantic attachment: theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions*. *Review of General Psychology*, 4, 132-154.
- Frazier, P. A., Esterly, E. (1990). *Correlates of relationships beliefs: gender, relationship experience, and relationship satisfaction*. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 351-352.
- Hazan, C., Shaver, P. (1987). *Romantic love conceptualized as an attachment process. journal of personality and social psychology*, 52 (3), 511-524.
- Hendrick, C., S. S. Hendrick ve A. Dicke (1998). *The love attitudes scale: short form. journal of social and personal relationships*, 15, 147-159.
- İmamoğlu, E. O. ve Karakitapoğlu-Aygün, Z. (2004). *1970lerden 1990lara Değerler: Üniversite Düzeyinde Gözlenen Zaman, Kuşak ve Cinsiyet Farklılıkları*. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (44), 1-22.
- John, O. P., Caspi, A., Robins, R. W., Moytt, R. E., Stouthamer-Loeber, M. (1994). *The "little five": exploring the nomological network of the five-factor model of personality in adolescent boys*. *Child Development*, 65, 160-178.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1990a). *İnsan-Aile-Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kahn, A. S. (1984). *Social psychology*. U.S.A: Wm. C. Brown Publishers.
- Kelley, H. H., Berscheid, E. Christensen, A., Harvey, J.H., Huston, T.L., Levinger, G., McKlintock, E., Peplau, L.A. ve Peterson, D.R. (Ed.). (1983). *Close Relationships*. San Francisco: Freeman.
- Kirkpatrick, L. A., Davis, K. E. (1994). *Attachment style, gender and relationship stability: a longitudinal analysis*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66 (3), 502-512.

- Klohnen, E. C.; John, O. P. (1998). *Working models of attachment: a theory-based prototype of attachment. j. a. simpson ve w.s. rholes (ed.). attachment theory and close relationships*. New York: Guilford Press.
- Lee, J. A. (1973). *The colors of love: an exploration of the ways of loving*. Ontario: New Press.
- Lee, J. A. (1988). Love-styles. In R. J. Sternberg & M. Barnes (Eds.), *The psychology of love* (38-67). New Haven, CT: Yale University Press.
- Lehman, D. R., Chiu, C., Schaller, M. (2004). *Psychology and culture. annual review of psychology*, 55 (1), 689-714.
- Lele, D.U. (2007). *The influence of individual personality and attachment styles on romantic relationships (partner choice and couples' satisfaction)*. PhD, Adelphi University Institute of Advanced Psychological Studies. New York.
- Marvell, A. (2008). *The definition of love. in j. growney (ed.), strange attractors: poems of love and mathematics*, 42-43 AK Peters: CRC Press.
- McCrae, R. R., Costa, P. T. (1994). *Does lorr's interpersonal style inventory measure the five factor model? personality and individual differences*, 16 (1), 195-197.
- McCrae, R. R., Costa, P. T., (1997). *Longitudinal stability of adult personality. Handbook of personality psychology*, 269-290.
- McCrae, R. R., John, O. P. (1992). *An introduction to the five-factor model and its applications. journal of personality*, 60 (2), 175-215.
- Middleton, C., Fireman, G., DiBello, R. (1993). *Consistency and chaos in personality. recent research in psychology*, 275-281.
- Morrow, G.D., Clark, E.M., Brock, K.F. (1995) *Individual and partner love styles: implications for the quality of romantic involvements*. *Journal of Social and Personal Relationships*. 12 (3), 363-387.
- Neto, F. (1993). *Love styles and self-representations. personality and individual differences*, 14, 795-803.
- Noftle, E. E., Shaver, P. R. (2006). *Attachment dimensions and the big five personality traits: associations and comparative ability to predict relationship quality*. *Journal of Research in Personality*, 40 (2), 179-208.
- Nolen-Hoeksema, S. (2001). *Gender differences in depression*. *Current Directions In Psychological Science*, 10 (5), 173-176.
- Onur, B. (2009). *Türk modernleşmesinde çocuk*. Kızılay, Ankara: İmge Kitabevi.
- Schmitz, P.G. (2004). *On the alternative five-factor model: structure and correlates*. *On the Psychobiology of Personality*, 65-87. Oxford: Elsevier.
- Shaver, P. R., & Brennan, K. A. (1992). *Attachment style and the big five personality traits: their connection with romantic relationship outcomes*. *Journal of Personality and Social Psychology Bulletin*, 18, 536-545.
- Somer, O., Korkmaz, M., Tatar, A. (2002). *Beş faktör kişilik envanterinin geliştirilmesi-1: ölçek ve alt ölçeklerinin oluşturulması*. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17 (49), 21-33.
- Solmuş, T. (2003). *Romantik bağlanma: ilişkisel değişkenler ve ilişki süreci*. *Türk Psikoloji Bülteni*, 9 (28-29), 99-108.
- Solmuş, T. (2004). *İş yaşamında duygular ve kişilerarası ilişkiler: psikoloji penceresinden insan kaynakları yönetimi (1. Basım)*. İstanbul: Beta.
- Solmuş, T. (2008). *Bağlanma ve aşkın iki yüzü*. İstanbul: Epsilon.
- Sternberg, K. (2014). *Psychology of love 101*. New York: Springer Publishing Company.
- Wan, W. W., Luk, C., & Lai, J. C. (2000). *Personality correlates of loving styles among chinese students in hong kong*. *Personality and Individual Differences*, 29 (1), 169-175.
- White, J. K., Hendrick S. S., Hendrick, C. (2004). *Big five personality variables and relationship constructs*. *Personality and Individual Differences*, 37, 1519-1530.
- Woll. (1989). *Personality and relationship correlates of loving styles*. *Personality Journal of Research in Personality* .23 (4), 480-505.